

ЗОРИЦА РАДУЛОВИЋ

КАРАКТЕРИСТИЧНА СТИЛСКА СРЕДСТВА У ДЈЕЛУ ДУШАНА ЂУРОВИЋА

1. Ако се ишта у књижевности као умјетности може објективније посматрати, онда се чини да ће то, прије свега, бити оно што се одвај-када назива вјештином, занатом или књижевном техником – истиче Новица Петковић.¹ Издвајајући „књижевни поступак” за основни предмет истраживања, модерна лингвостилистика и поетика у центар истраживања стављају појам „избора” као инструмент анализе стила. У том смислу је и једна од најиманентнијих особина књижевног текста управо фигуративност његова израза.² Иначе, анализа књижевних текстова из угла стилских фигура је и најочигледнији показатељ оригиналности свакога писца у оживљавању општепознатих форми стилских средстава, али и недвосмислен показатељ немогућности заобилажења овог аспекта анализе уколико се жели проникнути у суштинску умјетничког. При испитивању стилских фигура мора се разматрати и њихова стилематичност, дакле истраживање форми стилема и њихова стилогеност тј. функционална вриједност стилема. Ми ћемо се овдје бавити превасходно језичком структуром стилских средстава, ограничавајући се на она која су нам се у дјелу Душана Ђуровића наметнула као најтипичнија и најфреквентнија. Истраживања смо про-

¹ *Озледи из српске њоетике*. Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1990, 49.

² „Мада се сва умјетничка вриједност једног књижевног текста не исцрпљује у стилогености стилских фигура у њему, ипак су оне незаобилазан елемент анализе књижевног текста. За њих би се, логичким терминима казано, могло казати да представљају нужан али не и довољан услов умјетничког карактера књижевног текста. Баш онако као што је, како је примијетио Мирослав Бекер, за вођњу нужан али не и довољан услов познавање саобраћајних знакова”. М. Ковачевић, *Стилске фигуре и књижевни њекст*, Требник, Београд, 1998, 7, 8.

вели на дјелима: *Под ведрим небом, У сенци брда, Дукљанска земља и Међу брђанима*.³

2. Препознатљива стилска особина Ђуровићева дјела је свакако *кумулација*, стилска фигура која без обзира на то што се различито дефинише у основи представља низање и гомилање језичких јединица. Као врстан наратор и приповједач, Ђуровић настоји да предмет о ком приповиједа прикаже и освијетли са свих страна, нижући и гомилајући језичке јединице у смислу што подробнијег, свестранијег и свеобухватнијег представљања његовог. У том смислу пишчев исказ карактерише често дуга, раскошна, разграната реченица и разуђена мисао. Отуда, та и таква Ђуровићева реченица зна да буде садржајно и цјеловито одређење. Нпр.:

– У Каменштаку има премного тврдога живота, али има и поштења, и чојства, скупљег од злата, има јунаштва, рза и образа, срца и душе, прегнућа и борбе у невољи, упињања и отимања да се остане и живи, али има и злоће и пакости, зависти и тесногрудости, празних и покварених душа, зла и добра, људи и нељуди (ПВН, 24, 25).

Та и таква Ђуровићева реченица зна да буде и читава прича. Нпр.:

– И тамо су умирали млади и дивни, умирали и гинули у усијаној жељи за својим крајем, за његовим сунцем, за његовим чистим, окупаним, напуклим и краставим каменом, или се враћали натраг као рушевине, јектичави, реуматични, окопнели, прошли, са чистим обликом, али изгубљеним жаром живота, без прста, без ока, без руке, са неколико златна зуба, са златним прстеном на руци, са златним сатом и ланцем преко прсију, са „свјетским ођелом” и „цревљама”, са двадесет – педесет погрешно научених енглеских речи, без здравог и бистрог размишљања које су однели, са мање знања и памети него су имали, некако утучени, тупави, зачуђени, као да су тамо у туђини, заменили своје главе и донели неке друге (ПВН, 26, 27).

³ *Под ведрим небом*, Просвета, Београд, 1950, 348 страна;

У сенци брда, Свјетлост, Сарајево, 1955, 265 страна;

Дукљанска земља, Графички завод, Титоград, 1964, 398 стр.;

Међу брђанима, Београд, 1963, 165 страна;

Умјесто пуних назива дјела у раду користимо скраћенице; ПВН, УСБ, ДЗ, МБ.

Ваља истаћи да различите дефиниције кумулације најчешће претпостављају и разлику у схватању њене стилогености.⁴ Па, с обзиром на чињеницу да сви случајеви гомилања реченичних чланова нијесу подједнако стилогени, указаћемо овом приликом на најекспресивније типове.

2. 1. Уочљива појава код Ђуровића је да уз кумулиране јединице често употребљава релацијске ријечи, које имају функцију интензификатора, тј. имају вриједност истицања чланова и потенцирање рељефа интонацијске линије исказа.⁵ Пр.:

– Али опет га је нешто спутавало: *или* општа недаћа живота, *или* стари однос суседства у Калину, *или* страх да не изиђе на глас, *или* да ће пред њом доживети понижење (ДЗ, 183) или

– Мислио је *како* је дошло несрећно време, *како* се човек изгубио, *како* је истргнут из корена, *како* га нешто тера да иде напред и издржи, да се батрга по животу и *како* многи никада неће видети своје (ДЗ, 115).

Извјесно је да се кумулиране јединице интензивирани помоћу релацијских ријечи изговарају повишеним тоном, попримају више елемената експресивности и постају важан дио у истицању садржаја. Реченични ток и интонација подређени су напору од стране писца да се на читаоца пренесу као визуелна представа. На тај начин стилистичке конструкције, с овако кумулираним језичким јединицама које прате неке релационе ријечи⁶ имају у многоме другачији стилистички статус и завиднији ниво стилогености од асиндетских конструкција које као такве обезбјеђују динамичност у излагању. Наиме, убрзањем ритма динамика је живља, бржа и напрегнутија док полисиндетско набрајање, успоравањем, истиче вриједност и значење сваког појединог члана.

2. 2. Чест је случај да Ђуровић употребљава напоредо и асиндет и полисиндет да би разбио једноличност само једног или само другог, јер оба могу бити изразити и имати своју вриједност, а све са циљем да у исто вријеме постигне и динамичност и истицање. Пр.:

⁴ Према неким одређењима, кумулација у стилистичком погледу служи неутрализацији, тј. слабљењу информативне вриједности јединица кумулираних у такве конструкције и једино ако су ове праћене неким другим појавама – стилски ефекат се може нагло појачати. По другим пак одређењима свако гомилање језичких јединица је стилогено.

⁵ Радоје Симић, *Грамаћичка кумулација са линџвистичкога и стилстичкога гледишта*, Књижевност и језик, Год. XXVI, бр. 2-3, 211.

⁶ Као релационе ријечи најчешће се употребљавају предлози и везници.

– Као да је од гвожђа, као да је од челика, неуморно ради, *без одмора, без предаха, без узмаха*, ради сам иноко-сан, *без помоћи, без супоника*, и када су велике југовине и кише, међаве и мразеви, жежени летњи дани, када од зиме пуца дрво, и камен, и када од врућине на баштину узаври мозак у глави (УСБ, 156, 157).

2. 3. Међу типовима кумулације забиљеженим код Ђуровића налазимо и оне код којих су језичке јединице у низу обједињене истом компонентом значења. Ти поступци интензивирања тј. понављања једног или више реченичних чланова или пак структурно неподударних синтаксичких јединица – за посљедицу редовно имају исказ са изразито експресивним карактером.⁷ Нпр.:

– *Дуван* је био као злато, све сама реса, права бошча, дивни скадарски *дуван*, чувен и познат до Сјенице и Сарајева, *дуван* који дражи око и страст пушача (ПВН, 296).

– То је била тешка *клеџва*, пуна срџбе и бола, *клеџва* свих девојака које не могу задомити свој дом, које губе нарок и остају да у свом роду плету седе власи, *клеџва* и срџба против те далеке убитачне земље, у којој има свега доста, и злата и богатства, и младих црногорских гробова (ПВН, 19).

– У том смеху била је сва тајна живота жене на камену, неизмерна патња и бол, неизмерна борба, крилато самопоздање и дивља вера у победу и живот, и љубав, љубав бескрајна... све, сав чудни и бритки *живоџ* на кршу, *живоџ* који се рађа, који се бори и у борби обнавља, у борби налази своју снагу и своју храну, живот грча и трзаја, узмаха и узбуђења, *живоџ* који се никад не предаје ништавилу и очајању (ПВН, 14).

Истоврсни језички елемент у наведеним примјерима је носилац једне заједничке семантичке компоненте, али се редуплициран или пак вишеструко понављан никад не показује истим. Наиме, поновљена језичка јединица сваки пут има различиту синтаксичку и смисаону функ-

⁷ Понављањем се побошљава комуникативни ефекат и упечатљивије дјелује на читаоца јер појачава његову пажњу самим тим што га упућује на садржај који је у исказу најбитнији. Јер, очигледно, пишчева намјера овдје није само да сачува вриједност члана којег понавља, већ више да га истакне, да га учини упечатљивијим, да инсистира на њему. Иначе, формалне карактеристике оваквог понављања исте ријечи погодују стилски обојеном изражавању појачаности значења. Видјети: Љубомир Поповић, *Понављање ријечи ради стилског појачавања значења*, Наш језик, XVII, св. 3, Београд, 1969, 128.

цију, сваки пут се појављује у „новом руху”, те исказ све вријеме добија нову семантичко – емоционалну обојеност. Понављање ријечи, дакле, само потпомаже да се то смисаоно нијансирање истакне. Јасно је да понављана ријеч преузима на се логички акценат, односно постаје смисаоно најистакнутија и комуникативно најзначајнија. И емоционално, такође, она постаје најнаглашенија. Посве је тачно и прихватљиво Лотманово одређење, према коме разноврсна понављања чине снажно смисаоно ткиво из разлога што о јединицама које се понављају постоји дјелимично подударане, при чему постојање подударанга условљава истицање и структурно активирање неподударног дијела. У његову одређењу, понављања изводе одређене елементе из стања језичке аутоматизације, почињу да привлаче на себе пажњу, па пошто се све што је осјетно и примјетно доживљава као осмишљено као да носи одређени семантички садржај, то се и издвојени елементи неизбјежно семантизују, а све то, доприноси и стилској ефикасности.

3. Једна од стилских фигура наглашено заступљена у Ђуровићеву дјелу је и *компарација* или *поређење*. Разноврсност и бројност компарација код писца заиста пада у очи. Ако се има у виду природа, структура и основне карактеристике ове фигуре, лако се запажа да у читавом том комплексу поредбених конструкција егзистира и велики број фразеолошких јединица, односно фразеологизама. Наравно, сасвим је евидентно да је Ђуровићев стил великим дијелом изграђен од елементарна народне ријечи, те је природна концентрација извјесних препознатљивих обрта и фразеолошких израза. Иначе, такве структуре које су готово „блокиране”, устаљене као реченице или синтагме ипак казивање могу да учине живљим или рељефнијим. Извјесно је да су код Ђуровића, као и иначе у нашем језику, најбројнији фразеологизми мотивисани појавама, збивањима у свијету који окружује човјека, његовим односом према том свијету, понашањима, активностима различите врсте, психолошким и физичким реакцијама.⁸ Од оних општеупотребних и устаљених, дакле фразеолошких поређења биљежимо: брз као стрела (УСБ, 10); црн као угарак (УСБ, 12); здрав као цукар (УСБ, 20); жив као ватра (ПВН, 206); љут као рис (ДЗ, 114); лака као перце (ДЗ, 76); zgodан као вила (ПВН, 76); бледа као смрт (ПВН, 86); пљусак као из кабла (УСБ, 153).

Иначе, фразеолошка поређења настају из разлога што се поређењем један појам жели да оквалификује довођењем у везу, по некој особини, с познатијим конкретнијим појмом чије је лексичко предметно значење сужено на значење доминантне карактеристике. Бројни фразеологизми које налазимо код Ђуровића настали су сликовитим

⁸ З. Радловић, *Карактеристике фразеолошких јединица у: Језик и стил Чеда Вуковића*, ИТП Унирекс, Д. Д. Никшић, 1994, 173.

путем и на плану форме представљају вишелексемне спојеве, а на плану функције имају значајну улогу у смислу експресивног језичког знака. Примјери:

– Био је блед и тресао се *као* шиба над водом (УСБ, 184); ... цичи *као* змија у процепу (ПВН, 81); Те су жене неки пут баш *као* мухе без главе (ДЗ, 99); ... крије своје мисли пред људима *као* змија ноге (ПВН, 318).

3. 1. Наравно, честа су код Ђуровића и неубичајена, оригинална поређења типа:

– Били су сви у покрету: кључњаче су се надизале и навлачиле на танке жилаве вратове, кичма се *као* гудач савијала над мршавим и испалим ребрима, а две лопатице се дизале и спуштале *као* млада голубија крила (УСБ, 130); Али уз ту тугу обавијала се полако и брига *као* конопасти траци бршљана око напуклог и рањавог дрвета (УСБ, 130); Јоксим брзо рашири врећу и за неколико тренутака крупна зрна банатског кукуруза зацаракаше низ костретно ткање *као* суви речни песак (УСБ, 182); ... нарицање са јецањем и сузама, које су заједно са знојем падале на врели камен, на њему пиштале *као* капи воде на усијаном гвожђу и за трен – два ишчезавале *као* етар (ПВН, 7).

3. 2. Осим *сликовитости* као једне од доминантних карактеристика Ђуровићевих поређења (што засигурно показују и управо наведени примјери) нужно је истаћи и тачност као свјесно пишчево настојање да поређени предмет дочара у потпуности и да сличност са предметом са којим се врши поређење буде јасно уочљива. Понекад зна да зачуди до којег степена је Ђуровић развио смисао за уочавање сличности међу појавама и предметима и са колико пластичности, инвенције, у виду импресивних слика и представа то своје умијеће и презентује. Примјери:

– Осећао се тад усамљен и издвојен *као* трска у кошеном пољу (ДЗ, 36); Глади своју браду и маше осакаћеном руком *као* засјеченом граном (УСБ, 262); Свакога дана срета оног директора Дафинића што има међу очима крастав и дебео нос *као* родна босанска крушка... (МБ, 112); Срце јој дрхти *као* уловљеној птици (ПВН, 216); ... по челу се осуо зној *као* роса (ДЗ, 145); ... по чијим су се црвеним јагодицама *као* вреже разгранале ситне плаве жилице (УСБ, 235); Јелена задрхта *као* јасикин лист... (ПВН, 130); ... ду-

ша му је била *као* небо у мају... (УСБ, 212); Блажо и Жарко су свукли кошуље и изгледају преко леђа *као* нагло пригријана пецива (УСБ, 127).

4. Једна од карактеристика Душана Ђуровића је и склоност ка перифрастичном, описном изражавању. *Перифраза*, по дефиницији, претпоставља употребу већег броја ријечи за описивање нечега за што би била довољна једна или пак само неколико ријечи да то изразе. У том смислу, перифраза се може одредити и као „дефиниција која се казује мјесто назива за нешто”.⁹ Дакле, као вишечлани назив тј. конструкција којом се из стилских разлога замјењује проста језичка јединица – перифраза на тај начин добија статус стилски маркиране у односу на неперифрастичну јединицу. С обзиром на то да се при анализи увијек претпоставља успостављање суодноса перифрастичког према неперифрастичком изразу, то ћемо приликом навођења примјера перифразе истовремено давати и конкурентне неперифрастичке изразе. Примјери:

– Бранко и Војо се насмијаше, а Горчину *удари крв у лице* (= закрвени се, зарумени се) и дође му да их изгрди... (ДЗ, 265); *У крв сѝе ми се ѝреѝвори*ли (= мрзим вас) изроди (ДЗ, 258); Па не само то него је он целог живота био гладан, и никада није сем на Божић и Ускрс, и још два или трипут годишње, *ѝошѝено омрсио своја црева* (= најео се) /ДЗ, 270/; Плакао је чак и Аљо који је *на сузу ѝвр*д (= неосјетљив) /УСБ, 67/; ... ниједна наша одива *није ѝлела бијеле на ѝријекладу* (= није остала неудата, усједјелица) /ПВН, 175/; Жао ми је као да ми је сестра *иѝо* јој *боѝ* није дао *неиѝо* од срца (= што нема дјеце, што није родила) /ПВН, 71/; То је било *колико би длан о длан ударио* (= у трену) /ПВН, 134/; Ми то *оѝкидамо од усѝа наше ѝеце* (= штедимо), а у томе је њихово здравље (УСБ, 117); Племе би на нас пљунуло и *био би нам црн образ* (= осрамотили бисмо се) када не би нашли Перишу (ПВН, 142); Кад се излази из рудника пребирају свакога, свакога свуку *као кад је од мајке рођен* (= до гола) /ПВН, 160/.

Као што се види из суодноса перифразе и неперифрастичког израза није тешко закључити да те јединице стоје у односу, рекли бисмо, ипак релативне синонимије. Наиме, наведени примјери показују да се перифраза у истом контексту може замијенити неперифрастичком јединицом којој је семантички или потпуно еквивалентна или јој је се-

⁹ И. Шкарић, *У ѝоѝрази за изѝубљеним ѝовором*. Школска књига, Загреб, 1988, 149.

мантички веома блиска. Међутим, без обзира на то што означавају исти предмет или ситуацију, по чему ове јединице и јесу синоними, перифраза и њен лексички еквивалент ипак имају различит смисао јер на различит начин приказују исти денотат.¹⁰ Тако, неперифрастичка јединица представља уобичајени, утврђени израз за дати денотат, а за разлику од њега перифраза на посебан, готово индивидуалан начин представља исти денотат. Перифраза предмет или однос међу стварима заправо посредно изражава, заобилазним путем, основни синоним замјењује новим, мање обичним и мање сажетим. Основни синоним, дакле, именује денотат, док га перифраза, издвајањем његових карактеристичних дјелова, одсликава, пресликава због чега она и јесте пјесничка слика, а самим тим и стилски украс.

4. 1. Чест је случај да је у основи перифразе и *меџафора* која почива на преношењу значења по аналогiji, по некој сличности тј. на постојању најмање једне заједничке компоненте између два језичка знака.

– ... кад одједанпут силно севну, *вајирена врежа заигра неколико џуџа* (= бљесну муња) преко замраченог неба... (УСБ, 131); ... а Нешко је хтео децу, хтео пошто пото, нема браће „*свијећа је на џанко дошла*” (= угасиће се лоза) /ПВН, 69/.

4. 2. А пошто се перифраза каткад заснива на издвајању и опису неког карактеристичног дијела преко којег се онда спознаје шири појам, јасно је да су такве перифразе блиске *синеџдохама*. Нпр.:

– Видим да си нуждан и да треба *сџворити залоџај за џеџоро усџа* (= хранити петоро чељади) /УСБ, 125/; ... па зашто се не бих стегао мало па и ја *дошао до крова више џлаве* (= купио кућу) /УСБ, 100/.

4. 3. Извјесно је да учешће неке од фигура у реализацији перифразе још више усложњава неку семантичку структуру и појачава њену експресивну вриједност. Додатну компоненту у смислу појачања стилогености доносе перифразе и *фразеолоџизми* као релативно устаљене језичке јединице, клиширани изрази, који са овом стоје у блиској вези. Јер, перифразе су често основ стварања фразеологизма, али уз услов да перифрастична структура мора бити сликовита. Примјери:

¹⁰ О односу перифразе и неперифрастичког еквивалента видјети: М. Ковачевић, *Сџилоџене и несџилоџене џерифразе*, у: *Стилистика и граматика стилских фигура*, Унирекс, Никшић, 1995, 77-80.

– Украду – опет настави Милија, неко милион, неко двадесет како коме *ѿане сјекира у мед* (= како се коме посрећи) /УСБ, 86/; ... требало је *сѿиснуѿи ѿеѿљу* (= бити храбар) и то рећи... (ДЗ, 150); ... а кад он *ѿодви реѿ* (= посрами се, постиже се) и пође, бригадијер се насмије и рече... (ПВН, 278); ... помрачина је била густа, *ѿрсѿ ѿред оком није могао да се види* (= ништа се није видјело)... /ПВН, 205/.

5. И *анѿиѿеѿичке фиѿуре* такође налазе мјеста у Ђуровићевом дјелу. Иначе, дуализам као принцип надопуњавања (уравнотежења) јер све постоји само у оквирима своје супротности и све се дешава у психодинамизму јединства супротности, што чини се само динамику живота него и његову суштину – интензивно је апострофиран и у дјелу Д. Ђуровића. У том смислу парадоксалне језичке слике и својеврсну антиномност биљежимо у следећим фрагментима:

– У њој су људи увек друге нарави и друге душе, других жеља и хтења, чврсти и стални као камен, променљиви као мартовске буре преко планинских обриси, као магле и облаци што се пењу отуда од мора уз високе огромне камене планине, мучени жељама за велико као нигде, мучени и разапињани у души крвавој, озлојеђеној и племенитој, окупаној у *најмањем и највишем, најбољем и најгорем, у најужаснијем и најблагороднијем*. Нигде толико лудила и толико *мудросѿи*, толико одушевљења и жара, нигде! (ПВН, 63).

– Црна Гора има душу као узбуркано језеро..., душу која је увек свежа и јака, у којој се крију велика и чудна *уздицања* и исто тако велика и чудна *ѿадања* (ПВН, 63);

или у истом смислу Ђуровићево одређење Црногораца:

– Црногорци су понекад узвишени и идеални људи, човјечански, са широким срцем и душом, са заносом, уздижу се као нико до неба. Али, некада су будаласти, ситни, губави по души, пуни мржње, зависти, пакости, једу сами себе, сачувању једни друге, живе и праве, падају доље, сасвим ниско, ниско као нико – говорио је Брђо и бранио се (УСБ, 253).

– Има Каменштак оно што има Црна Гора, ни горе, ни боље: има *слабих и јаких* људи, два образа и два виђења (ПВН, 25).

– Али уз то они су размишљали још и о томе: како да се баш на њиховом камену рађају тако велики и тако мали људи, најбољи човек и најгора поган, кад они никад нису друштво (ПВН, 79).

У примјерима: Али то *ћушање* је било силно *речийо* (ДЗ, 349); Земља све *даје* и *узима* – рече он (УСБ, 183); Сви сте ви *јуне* очи и *јразно* срце (УСБ, 36); Што си *нижи* то си *виши* (МБ, 112); ... и да су тражећи *слободу* купили *ройсйво* (МБ, 35); ... да није ништа друго до једна *жива лешина* којој се нико не сме примаћи (МБ, 138); *Жив чојак*, а *мрџав чојак* – рекла је Новка на крају сама за себе (ПВН, 24); Толико се то изменило да је данас *нейошйено бишйи йошйен* и *неморално бишйи моралан* (МБ, 113), често, управо из антитетичких односа, тј. из суодноса заснованих на логичком несагласју израста однос семантичког сагласја. Порука на таквом контрасту је јасна и сликовита, а жељени садржај добија упечатљив израз, тек кроз однос разградње и градње, кроз однос хармоније засноване на подлози супротности форме и садржине.¹¹ Писац проводи тако логичку контрадикторност у смисаону хармонију, а површински бесмисао претаче у дубински смисао.

6. Ђуровић се каткад служи и *йарономазијом* као „игром ознакама ради угоде створене привидом једнакозвучја”. Управо на том привиду хомографичности и хомофоничности двију различитих лексема ова стилска фигура и темељи своју стилематичност. Препознајемо је у примјерима:

– Ту љеба нема... из *оцака* нико се није најио *качамака* (ПВН, 110); Не долазе они нама да ни *йомоґну*, но да *одмоґну* (ПВН, 163); Они који су могли да остану у *крйежу* и *йрйежу*, нису знали за боље, нису боље видели и научили и били су задовољни (МБ, 83).

7. Интензивно, користећи *меџафору*, ради јаче изражајности, Ђуровић повезује различите чулне утиске. У том смислу и настају категорије које су у ствари тзв. варијанте „преварена очекивања” које су често доказ духа и афирмације смисла за нијансу. Тим необичним контактима Ђуровић обједињује чулне утиске или остварује апстрактне појаве, што се чини алогичним и неспојивим, али чиме новостворени контакти добијају пуну естетску вриједност и имају статус стилематичне конструкције. Отуда у његовом дјелу, у том простору „откачених језичких сила” гдје ријечи често искорачују из својих лежишта и вртоглаво се запућују у „авантуру” наглашено заступљене синтагме типа: крастава брда (ДЗ, 375); уплакани врбаца (ДЗ, 311); крваво сазнање (ДЗ, 311); мршаве постеље (ДЗ, 312); троми погледи (ДЗ, 316); бркати јечам (ДЗ, 324); насмијани живот (ДЗ, 314); метални звук (ДЗ, 301); крилати ветрови (ПВН, 62); гладни камен (ПВН, 64); сањива Зе-

¹¹ М. Ковачевић, *Анџиџеџичке фиґуре у йоезији М. Бећковића*, у: *Сџилске фиґуре и књиґ. џексџ*, 58.

та (ПВН, 68); меки дани (ПВН, 329); неми камен (ПВН, 287); плава тишина (УСБ, 67); стоглаво ропство (УСБ, 68); боката кућа (УСБ, 29); метално грло (УСБ, 199); расплакани облаци (ДЗ, 223); гладна брда (ДЗ, 108); успавани шљивици (ДЗ, 177); наборане душе (ДЗ, 176); камени живот (МБ, 18); безбојан човек (МБ, 102). Наравно, овдје само указујемо на начин оформљења ових стилема поступком „онобичајења” или „отежане форме”, али не и на њихову стилогеност, односно умјетничку вриједност која се може сагледати искључиво у контексту.

Назначивши неке опште поставке умјетничког поступка пишчева у смислу „избора” из свеукупности изражајних могућности, покушали смо макар вирнути у модел Ђуровићева организовања језичког исказа, налазећи да писац стилизује свој израз на аутентичан начин и да је фигурација његову дјелу разноврсна и сложена. Кумулација, перифраза, компарација, метафора, репетиција или понављање истоврсног језичког елемента, антитетичке фигуре, параномазија и на тај начин у пуном смислу изражена фигуративност обезбјеђују лингвистичко – семантичку раскош и експресивност пишчевим текстовима. Ђуровићев поетски језик, могло би се рећи, чини једну фигуративну полихромију, преливајући се из једне фигуре у другу, што каткад прате и поступци двоструког моделовања, када се поједине од ових фигура јављају у односу интерсекције с неким другим фигурама или стилским средствима, чиме се, по правилу, још више усложњава њихова семантичка структура и појачава њихова изражајна вриједност.

Zorica Radulović

CHARACTERISTIC STYLE MEANS IN WORK OF DUŠAN ĐUROVIĆ

Summary

In this paper we have pointed at the characteristic and most frequent style means Dušan Đurović uses in organizing of his linguistic statement. In this we have primarily dealt with the linguistic structure of style figures, respectively with the research of stylema forms, but we have also considered their functional value. That way, indicating some basic postulates of writer's artistic procedure in respect of „choice” from the totality of expressive potentials we have derived the conclusion that Đurović stylizes his expression in an authentic manner and that the figuration in his work is versatile and complex.

